НАУЧНЫЙ ИМПУЛЬС
ЦЕНТР НАУЧНОЙ ПОДДЕРЖКИ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СОВРЕМЕННЫЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

НАУЧНЫЙ ФОКУС

Последние изменения | Последние информация | Последние шаги

И НОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ

Международный современный научно-практический журнал

Научный Фокус

№ 18 (100)
Октября 2024 г.

Часть 1

Издается с май 2023 года

Москва 2024

Председатель редколлегии:

Гуляева Элена Камаловна *- Представитель технической поддержки*

Редакционная коллегия:

Макаровский Руслан Сергеевич- *Заведующий кафедрой организационного управления Института прикладного анализа поведения и психолого-социальных технологий, практикующий психолог, специалист в сфере управления образованием.*

Арестова Инесса Юрьевна *– канд. биол. наук, доц. кафедры биоэкологии и химии факультета естественнонаучного образования ФГБОУ ВО «Чувашский государственный педагогический университет им. И.Я. Яковлева», Россия, г. Чебоксары;*

Ахмеднабиев Расул Магомедович *– канд. техн. наук, доц. кафедры строительных материалов Полтавского инженерно-строительного института, Украина, г. Полтава;*

Бахарева Ольга Александровна *– канд. юрид. наук, доц. кафедры гражданского процесса ФГБОУ ВО «Саратовская государственная юридическая академия», Россия, г. Саратов;*

Бектанова Айгуль Карибаевна *– канд. полит. наук, доц. кафедры философии Кыргызско-Российского Славянского университета им. Б.Н. Ельцина, Кыргызская Республика, г. Бишкек ;*

Волков Владимир Петрович *– канд. мед. наук, рецензент АНС «СибАК»;*

Елисеев Дмитрий Викторович – канд. техн. наук, доцент, начальник методологического отдела ООО "Лаборатория институционального проектного инжиниринга";

Комарова Оксана Викторовна *– канд. экон. наук, доц. доц. кафедры политической экономии ФГБОУ ВО "Уральский государственный экономический университет", Россия, г. Екатеринбург;*

Лебедева Надежда Анатольевна *– д-р филос. наук, проф. Международной кадровой академии, чл. Евразийской Академии Телевидения и Радио, Украина, г. Киев;*

Маршалов Олег Викторович *– канд. техн. наук, начальник учебного отдела филиала ФГАОУ ВО "Южно-Уральский государственный университет" (НИУ), Россия, г. Златоуст;*

Орехова Татьяна Федоровна *– д-р пед. наук, проф. ВАК, зав. Кафедрой педагогики ФГБОУ ВО «Магнитогорский государственный технический университет им. Г.И. Носова», Россия, г. Магнитогорск; Самойленко Ирина Сергеевна – канд. экон. наук, доц. кафедры рекламы, связей с общественностью и дизайна Российского Экономического Университета им. Г.В. Плеханова, Россия, г. Москва ;*

Сафонов Максим Анатольевич – *д-р биол. наук, доц., зав. кафедрой общей биологии, экологии и методики обучения биологии ФГБОУ ВО "Оренбургский государственный педагогический университет", Россия, г. Оренбург;*

Милютин Николай Даминович – *Доктор юридических наук;*

Сергеев Анатолин Викторович – *Кандидат биологических наук.*

Научный Фокус: *научный журнал. – № 18 (100). Часть 1. М., Изд. «МЦНО», 2024.*

Журнал **«Научный Фокус»** освещает сферу духовно-просветительского мышления человека, общественно-политическую жизнь человека, институты гражданского общества, глобальные проблемы, проблемы образования, новые технологии, производимые сегодня, реформирование системы образования и публикуются научные статьи, посвященные открытому научно-популярному анализу.

СОДЕРЖАНИЕ:

ODAMLARNING TABIIY TASVIRI (NODIR NORMATOV IJODI MISOLIDA) Rushana Zaripova Alisher Navoiy nomidagi	**12**
PORTLASH VA PORTLASH-YONISH XAVFI BOR OBYEKTLARDA OLOVLI ISHLARNI XAVFSIZ OLIB BORILISHINI TASHKIL QILISH Bozorov G‘iyosjon Abdug‘ani o‘g‘li	**15**
MTT DA BOLALARNING TABIAT VA EKOLOGIYA HAQIDA TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH Boltayeva Manzura Boyturayevna	**19**
ELEKTRON PEDAGOGIKA TA'LIMGA ZAMONAVIY YONDASHUV TENDENSIYASI SIFATIDA Abdunazarova Nazira Botir qizi S.M.Yòldosheva	**24**
НАУЧНАЯ СТАТЬЯ О ПЕРЕРАБОТКЕ И АНАЛИЗЕ ДАННЫХ Алламуратова Венера Жумамуратовна	**28**
SIYOSIY INTEGRATSIYALASHUV JARAYONIDA MINTAQAVIY TASHKILOTLARNING SHAKLLANISHI VA VUJUDGA KELISHINING SIYOSIY, HUQUQIY ASOSLARI Sultonova Maftunabonu Doniyorovna	**31**
PROSPECTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE REGION Yusubov In’omjon Ikram ugli	**34**
BADIIY DAXO EGASI – ABDULLA QODIRIY Rajabova Elmira Bekpo’lat qizi Zaynutdinova Sarafrozbonu Karimovna	**41**
JISMONIY VA YURUDIK SHAXSLARNING YER UCHASTKALARINI OLIB QO’YISH VA KOMPENSATSIYA BERISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH Hamidov Fayzullo Ramazonovich Akramova Nargiza Anvar qizi	**47**
SUG‘ORILADIGAN TUPROQLARI UNUMDORLIGIGA SHO‘RLANISHNING TA’SIRI (VOBKENT TUMANI MISOLIDA) Karimov Erkin Qodirovich Akramova Nargiza Anvar qizi	**53**
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA AQLIY HAMDA AXLOQIY TARBIYANI UYG‘UN HOLDA SHAKLLANTIRISH METODLARI Matqurbonova Sevara Ikromjon qizi	**58**
THE IMPORTANCE OF WARM-UP ACTIVITIES IN LANGUAGE LEARNING Ilxomova Shirin Olimjon qizi	**62**
ABDULLA QODIRIY - MA’NAVIYAT SARCHASHMASI Rajabova Elmira Bekpo’lat qizi, Zaynutdinova Sarafrozbonu Karimovna	**66**

BOLALARDA QORIN PARDA BITISHMA KASALLIGINI DAVOLASHDA KOMPLEKS YONDOSHUV Ochilov Rustam Ochilovich	**71**
THE TEACHING FOREIGN LANGUAGE IN PRIMARY SCHOOL Zaylobiddinova Ruxshonabonu Zohidjon qizi	**76**
„XANDIZA`` SUVI TARKIBIDAGI, ZN (II), PB (II) VA CD (II) IONLARINI VOLTAMPEROMETRIK USULDA ANIQLASH Pardayeva M.B Жумаева З.Э Ochildiyeva Y.B	**79**
FRANKLAR IMPERIYASINING SAVDO ALOQALARI: O'RTA ASRLAR YEVROPA IQTISODIYOTINING HARAKATLANTIRUVCHI KUCHI Sorabekov Sardor	**81**
QANDOLAT FABRIKALARI ISHCHILARINING MEHNAT GIGIYENASI MUAMMOLARI Bafoyev Azizbek Husen o`g`li	**85**
NEFTNI QAYTA ISHLASH ZAVODI HUDUDIDA YASHOVCHI AHOLINING SALOMATLIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASH Bafoyev Azizbek Husen o`g`li	**90**
СЕГОДНЯШНЯЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА – ЭТО ОТХОДЫ Самадова Х.С	**95**
IMPROVING METHODS OF TREATMENT AND PREVENTION OF ORAL CAVITY Babayeva N.M	**98**
ORTHOPEDIC STOMATOLOGY FOR ADENTIYA IN ELDERLY PATIENTS DEVELOPMENT OF ASSISTANCE Babayeva N.M	**102**
IN THE TREATMENT OF LEUKOPLAKIA OF THE ORAL MUCOSA EFFECTIVENESS OF PHOTODYNAMIC THERAPY Babaeva Nigora Mukhitdinovna	**107**
ABDULLA AVLONIYNING "TURKIY GULISTON YOXUD AXLOQ" ASARIDA INSONIY FAZILATLARNING MOHIYATI Xamrayeva Sitora Xalil qizi	**111**
TUT IPAK QURTI UCHUN KESIB KELTIRILGAN BARGLARNI SAQLASH O‘lmasbek O‘rishev Maxammadjon o‘g‘li1 Sirojiddinova Mushtariybonu Anvarjon qizi Mirolimova Sevinch Abdulhamid qizi Begijonova Muhabbatxon Muxiddin qizi Abdujalilova Muhlisa Inomjon qizi	**113**
БОЛАНИНГ МУСТАҚИЛ ФИКРИНИ АНИҚЛАШ – БОЛА БИЛАН БОҒЛИҚ ИШЛАРНИ ФУҚАРОЛИК СУДЛАРИДА КЎРИШДА МУҲИМ ОМИЛ СИФАТИДА Ғафуров Нодиржон Нарзуллаевич	**116**
YURAK ISHEMIK KASALLIGI	**118**

Parpiboyeva Sayyora Rasuljon qizi	
MAHMUDXO`JA BEHBUDIYNING UCHINCHI RENESANS QURUSHDA G`OYALARINING TADQIQ ETILISHI Nishonov Muhammad Bahodir o'g'li Pulatov Sherdor Nematjonovichi	**120**
SHIMOLIY AFRIKA VA YAQIN SHARQ DAVLATLARIDA VUJUDGA KELGAN "RANGLI INQILOB"LARNI MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA NISBATAN QIYOSIY TAHLILI Tuxtaxunov Dilshod Shakirjanovich	**124**
HOZIRGI DUNYODA QUROLLI MOJAROLARNING XUSUSIYATLARI "RANGLI INQILOBLAR" TASNIFIDA Tuxtaxunov Dilshod Shakirjanovich	**130**
YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI – KELAJAGIMIZ VA ISTIQBOLIMIZ POYDEVORI Kurbanov Ravshan Raimjonovich Xamrayeva Sojida Qodirbekovna	**134**
BOLALAR MUSIQA FOLKLORI VA UNING XALQ MUSIQA RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI Sadullayeva Maftunabonu Zavkiddinovna Salimova Dilafruz Ibragimovna	**138**
PEDAGOGIK JARAYONLARDA MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT MASALALARI S.M.Suvankulov	**141**
SOMON VA SHOLI POXOLIDAN SELLULOZA VA QOG'OZ ISHLAB CHIQARISH TEXNOLOGIYASI Jalilov Zayniddin Shuhrat o'g'li Ibrohimov Sardorbek Sanjarbek o'g'li	**148**
SECRETS OF DEVELOPING WRITING SKILLS Salokhiddinov Firdavs Samariddin o'g'li Salokhiddinov Akobir Samariddin o'g'li	**151**
КЕКСА БА ҚАРИ ЁШДАГИ ИНСОНЛАР ОРАСИДА БУЙРАК КАСАЛЛИКЛАРИНИ ОЛДИНИ ОЛИШ Б.З.Джумаев Ш.Зайниддинова	**154**
КУТУБХОНА ЖОНКУЯРИ Умиржонова Маликахон Комилжоновна Алобидинова Дилуфар Бўтабоевна	**159**
РОЛЬ АБАЯ КУНАНБАЕВА В УКРЕПЛЕНИИ КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И КАЗАХСТАНОМ Ф.Мухитдинова	**161**
HUKUMAT TASHABBUSI ASOSIDAGI LOYIHALARNI MOLIYAVIY TA'MINLASH MASALALARI Elmurodov Bobir	**165**
INVESTITSIYALARNING IQTISODIY MOHIYATI VA JALB QILISH YO'NALISHLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI Urakov Xurshid Akramovich	**171**

LOYIHA MARKETINGINI BOSHQARISH VA UNGA BOG`LIQ XARAJATLARNI MOLIYALASHTIRISH Dadaxonova Ziynat	**177**
LOYIHA MARKETINGI DASTURI VA BYUDJETI Dadaxonova Ziynat	**181**
O’ZBEKISTON SHAROITIDA MIKROKREDIT TASHKILOTLARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI Sultonaliyev Ixtiyorjon	**185**
QISHLOQ XOJALIGINI RIVOJLANTIRISH VA ISLOH QILISHDA LOYIHALARNI SAMARALI BOSHQARISH Shoniyozov Doston	**190**
OʻZBEKISTONDA SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI JORIY ETISH ORQALI MILLIY LOYIHALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI Sattorova Nargiza	**195**
O`ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLAR TADBIRKORLIGINI QOʻLLAB-QUVVATLASHNING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI Muyitdinova Muqaddas	**201**
KICHIK VA OʻRTA KORXONALARDA LOYIHA BOSHQARUVI: AMALIYOTLARNI KOMPANIYA HAJMIGA MOSLASHTIRISH Umarov Laziz Shuxratovich	**206**
ROSSIYA FEDERATSIYASIDA MAXSUS VOSITALARDAN FOYDALANISH ASOSLARI Sh.A.Rahimov	**213**
THE IMPORTANCE OF DEVELOPING A 'GREEN' ECONOMY IN ADDRESSING THE NEGATIVE CONSEQUENCES OF ECOLOGICAL CRISES AND AIR POLLUTION Anvarova Muslima Rahmatov Xudoyorjon	**218**
BADIIY ADABIYOTDA HAJVIY ASARLARNING JANR MOHIYATI Axmadova Xonzoda Sotiboldi qizi	**222**
MUNSHAOT USLUBIDAGI OʻZIGA XOS JIHATLAR (ASAR DEBOCHASI MISOLIDA) Gulira’no Djalalova	**228**
BOLALARDA GEPATIT KASALLIGINING KECHISHI Urunova Mashhura Allamurodovna Mavlonova Dilrabo Nizom qizi	**232**
К ВОПРОСУ РЕАБИЛИТАЦИИ БОЛЬНЫХ С ОСТЕОХОНДРОЗОМ ПОЯСНИЧНОГО ОТДЕЛА ПОЗВОНОЧНИКА НЕМЕДИКАМЕНТОЗНЫМИ МЕТОДАМИ ЛЕЧЕНИЯ Камалова З.С Хамрабаева Ф.И	**235**
JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLOVCHI BOʻLINMALAR HARBIY-PROFESSIONAL TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH Mirvohidov Behzod Miraziz oʻgʻli	**237**

PSIXOLOGIYADA SHAXSNING INDIVIDUAL FARQLARI HAQIDA G‘ARB VA SHARQ OLIMLARINING QARASHLARI O‘RTASIDAGI TAFOVUTLARI Yo‘ldoshqulov Asadbek Baxrom o‘g‘li	**240**
O‘ZBEK TILIDA LEKSEMANING IFODA VA MAZMUN PLANI Abdumurodova Munira Abdusaid qizi	**245**
АЪЗАМ ИСМОИЛ БИЛАН ИЖОДИЙ УЧРАШУВ: ЁШЛАР УЧУН ИЛҲОМ ВА МАЪРИФАТ МАНБАИ Қурбонова Матлуба Давроновна Мирзааҳмедова Ҳаётхон Эминжоновна	**248**
XALQARO INSON HUQUQLARI VA O‘ZBEKISTON Zebo Komilova G’ayrat qizi	**250**
TILSHUNOSLIKDA TERMINLARNI O‘RGANISHNING ASOSIY TAMOYILLARI VA NAZARIY ASOSLARI Islomova Dilnoza Quvondiq qizi	**254**
JAMOAT TARTINI SAQLASH BO‘LINMALARINING JAMOAT TARTIBINI SAQLASH FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSALARI Shukurov Bobur O‘tkirovich	**260**
DEVELOPMENT OF A ROBOTIC ARM USING THE ARDUINO PLATFORM Sherali Nurali Abdukarimov Khasan Abdujabbor Muhammadjonov Mahmud Akbar Mahmudov Rasul Ravshan Rixsiboyev Abrorbek Ilhomjon Ismoiljonov	**266**
FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI Murodova Munisa Mukammal qizi	**271**
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI HAR TOMONLAMA RIVOJLANTIRISHDA TASVIRIY FAOLIYATNING AHAMIYATI O‘razaliyeva Sojida Tojiboy qizi Ziyodullayeva Sabrina Sunnatullo qizi Roziqova Gulsummo Zafar qizi Safarova Marjona Abduraxim qizi	**279**
OILADA INKLYUZIV TA’LIM-TARBIYANING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI Temurova Gulchehra Xudaykulovna Mullayeva Mohinur Marat qizi	**282**
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BADIIY ASARLAR BILAN TANISHISHGA QIZIQISHNI SHAKLLANTIRISH Muhiddinova Dilfuza Sherdor qiz	**292**
BUXOROLIK JADILAR TOMONIDAN GERMANIYAGA YUBORILGAN YOSH BUXOROLIK OMONULLA NUSRATILLOYEVNING AYANCHLI QISMATI Sobirov Ulug‘bek G‘ofurovich	**296**
MAMLAKATIMIZ TUPROQ IQLIM SHAROITIGA MOS TRITIKALE NAVLARINI TANLASH	**300**

I.U. Egamov B.T. Xamdamova	
QASHQADAYO VILOYATI TOPONIMLARI Egamqulov H.E Eshqobilov A.E	**305**
MARKAZIY OSIYO AYOLLARINING TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA GENDER TENGLIGI MASALALARI Kenjayev Maqsud	**308**
BOBUR IZIDAN Boytoʻrayeva Zarnigor	**312**
TALABALARNING KREDIT-MODUL TIZIMI JARAYONIDA MUSTAQIL TA'LIM ISHLARINI TASHKIL ETISHGA TAYYORLASH S.K.Xolmatova	**315**
XORAZM VILOYATI SHAROITIDA MOSH O'SIMLIGI SIMBIOZ BAKTERIYALARINI O'RGANISH Matyusupova Yulduz Maksud qizi	**319**
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SPORT MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISH YO'LLARI Qurbonqulov Xudoyberdi	**322**
ABDULLA QAHHOR HIKOYALARI HAQIDA Shoymardonova Fotima Azamatovna	**325**
BANKLARDA LOYIHA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH Toshqo'rg'onov Rustam G'ayrat o'g'li Axmedov H.R	**329**
RUS VA NEMIS TILI GRAMMATIKASIDA O'XSHASHLIK VA TAFOVUTLAR Axmedova Sayyora Abduraimovna Bozorova Yelena Bekmuratovna	**334**
PEDAGOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARI ÓRTASIDA MUSIQA O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH Saidqulova Gavhar Odiljon qizi	**338**
KICHIK YOSHLI BOLALARNING OLAMNI IDROK ETISHIDA XALQ ERTAKLARNING AHAMIYATI Sobirova Fotimaxon Gʻaniyeva Shodiya Azizovna	**342**
"O'ZBEK ADABIYOTIDA DRAMA JANRINING PAYDO BO'LISHI"(FITRAT DRAMALARI MISOLIDA) Qlicheva Go'zal Chorshanbiyevna	**345**
MODELING THE GROWTH OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT Khudoyorov Laziz Niyozovich	**349**
SAVDO XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INTERNET PLATFORMASINI TASHKIL ETISH VA PLATFORMADAN FOYDALANISH Maxmatqulov Gʻolibjon Xolmuminovich	**354**

PEDAGOGIK OLIY TA’LIM MUASSASALARI TALABALARI ÓRTASIDA MUSIQA O’QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.

Saidqulova Gavhar Odiljon qizi
Chirchiq davlat pedagogika univetsiteti Maktabgacha ta'lim fakulteti o’qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada pedagogik oliy ta’lim muassasalarida musiqa o’qitish metodikasini takomillashtirish borasida fikr va mulohazalar keltirilgan.*

Kalit so’zlar. *Musiqa, zamonaviy o’qituvchi, jamiyat, pedagog, qobilyat, metod, jarayon.*

Zamonaviy o'qituvchi - kelajak bunyodkori, yangi pedagogik texnologiyalar, nazariyalar, konsepsiyalarning muallifi, ishlab chiqaruvchisi, tadqiqotchisi, foydalanuvchisi va targ'ibotchisidir. O'qituvchining pedagogik mahorati - o'quv jarayonining barcha shakllarini eng qulay va samarali holatda tashkil etish, ularni shaxs kamoloti maqsadlari tomon yo'naltirish, talaba - o'quvchilarda dunyoqarash qobiliyatini shakllantirish, jamiyat uchun zarur bo'lgan faoliyatga moyillik uyg'otish asosiy vazifalardan hisoblaniladi.

Pedagogik ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchi faoliyatini boshqarish shuning uchun ham murakkabki, pedagog maqsadi doimo o'quvchi kelajagi tomon yo'naltirilgan bo'ladi. Buni anglagan holda mohir pedagoglar o'z faoliyatining mantig`ini o'quvchilar ehtiyojlariga muvofiq holda loyihalaydilar. Hamkorlik pedagogikasining tub mohiyati ham ana shundan iborat. Boʻlajak oʻqituvchilarning faoliyat turlaridan (oʻquv, jamoatchilik, ilmiy) eng muhimi oʻquv faoliyati hisoblanadi. Chunonchi, oʻquv faoliyati jarayonida va uning yordamida mutaxassislarni tayyorlashdagi asosiy maqsadga erishiladi. Oʻquv jarayoni talabalarni kasbiy bilim, koʻnikma va malakalar bilan qurollantirishda samarali taʼsir etadi. Musiqiy-pedagogik tayyorgarlikni shakllantirish yoʻllari va shartsharoitlarni oʻrganish natijasida ishonch hosil qildikki, boʻlajak musiqa oʻqituvchisining faoliyati oʻzida pedagogik musiqachi-maʼrifatchi ishini birlashtiradi. Musiqa darsi esa, musiqa sanʼati darsi xususiyatini saqlaydi. Shunday ekan, tayyorgarlikka ikki jihatdan qarash mumkin:

a) musiqiy taʼlim va tarbiya mutaxassisi;

b) boʻlajak oʻqituvchining ruhiy dunyosini shakllantirish.

Musiqiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash natijasida bitta shaxs qiyofasida musiqiy tayyorgarlikka ega boʻlgan oʻqituvchi va musiqiy-estetik tarbiya mutaxassisi namoyon boʻladi

Musiqa taʼlimi – inson musiqiy bilish faoliyatining eng murakkab turlaridan biri boʻlib, individual ruhiy rivojlanishni va musiqiy bilimlarni oʻzlashtirishni oʻz ishiga oldi. Musiqa taʼlimi jarayoni boʻlajak musiqa oʻqituvchilarining yuqori tayyorgarlikka ega boʻlgan professor-oʻqituvchi rahbarligida orttiriladigan bilim, koʻnikma va malakaviy kompetentsiyalarni egallashiga, ularni kasbiy (ijodiy) isteʼdodlarini namoyon etishga

xizmat qilish bilan bir qatorda, fikrlash va ijodiy faoliyatlarini shakllantirishga yoʻnaltirilganligi, oʻzbek xalq qoʻshiqlarini mazmun-mohiyatini oshishga eʼtibor qaratishi lozimligini koʻrsatadi. Musiqa taʼlim mazmuni, maqsad va vazifalari davrlar oʻtishi asosida toʻplagan boy tajribalari natijasida, uning shakl va usullari ham takomillashib bormoqda. Hozirda inson faoliyatining asosiy yoʻnalishlari shu faoliyatdan koʻzda tutilgan maqsadlarni toʻliq amalga oshirish imkoniyatini beruvchi yaxlit tizimga, yaʼni, modullik tizimga asoslangan oʻqitish metodikasi va texnologiyalarini oʻzida takomillashtirib bormoqda, musiqa taʼlimi sohasida ham soʻngi yillarda musiqani oʻqitish faoliyat turlarini takomillshatirish masalalariga jiddiy eʼtibor qaratildi. Oʻzbekiston ijtimoiy hayotida, jumladan oliy taʼlimi tizimida XXI asrning ikkinchi oʻn yilligida katta oʻzgarishlar yuz berdi. Respublikada musiqa taʼlimi tizimi bilan bir qatorda pedagogika sohasining bakalavriat taʼlim tizimida vokal xonandaligi, sholgʻu ijroshiligi kabi yoʻnalishlarida kadrlar tayyorlash yoʻlga qoʻyildi. Qoraqalpogʻiston Respublikasi va viloyatlarda 2020-2021 oʻquv yilidan pedagogika institutlari oshildi. Koʻpgina nodavlat oliy taʼlim muassasalarida musiqa oʻqituvchisi kasbini beruvchi kadrdar tayyorlash yoʻlga qoʻilib, uchbu tizimni takomillashtirish boʻyicha samarali ishlar yoʻl qoʻyildi.

Biz, boʻlajak musiqa oʻqituvchisining milliy musiqa sanʼati orqali musiqiy-pedagogik tayyorgarliklariga taalluqli quyidagi muammolarni qarab chiqishni oʻz oldimizga maqsad qilib qoʻydik:

- talabalarda musiqa sanʼatiga boʻlgan qiziqish, ehtiyoj, munosabatni rivojlantirish;
- musiqa sanʼati vositalari orqali musiqiy-pedagogik faoliyatga tayyorgarlik bosqichlarini tavsiflovchi bilim, koʻnikma va malakalar majmuasini shakllantirish;
- oʻquv jarayonida talabalar musiqiy-pedagogik tayyorgarliklari xususiyatlarining namoyon boʻlishini aniqlash.

Tadqiqotimizning tajriba qismi musiqa taʼlimi bakalavr yoʻnalishi talabalari bilan olib boriladigan oʻquv-tarbiyaviy jarayonda boʻlajak musiqa oʻqituvchisini maktab «Musiqa madaniyati» dasturi va maxsus tanlangan milliy musiqa materiallari asosida amalga oshirildi. Bakalavr taʼlim yoʻnalishining oʻquv rejasiga bir necha ixtisoslik fanlarini oʻqitish kiritilgan. Biroq ularning barchasini «Musiqa o’qitish metodikasi’» umumlashtiradi. Bu fanlarni oʻqitish jarayonida talabalarning musiqiy-amaliy faoliyatlariga etarlicha ahamiyat berildi. Musiqiy siklga kiruvchi har bir fan oʻz oldiga quyidagi vazifalarni qoʻyadi: gʻoyaviy-siyosiy, axloqiy, estetik tarbiya bilan uzviy bogʻliq boʻlgan umumiy va musiqiy-pedagogik rivojlanish; musiqiypedagogik va maxsus bilim, koʻnikma hamda malakalarni shakllantirish.

Musiqa taʼlimi bakalavriat taʼlim yoʻnalishining kasbiy faoliyat turlari - pedagogik, ilmiytadqiqot, maʼnaviy-maʼrifiy, tashkiliy boshqaruv, ishlab shiqarish etib belgilandi. Taʼlim yoʻnalishi oʻquv rejasi bloklar, fanlarga ajratilgan umumiy soat foizlar tahlil qilindi. Unga koʻra, oʻquv rejada keltirilgan fanlar aynan boʻlajak musiqa oʻqituvchilarini kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga xizmat qilish lozimligini koʻrsatdi. 2020-2021 oʻquv yili uchun ishlab shiqilgan oʻquv rejada keltirilgan fanlar aynan oʻzbek milliy

xususiyatidan kulib shiqqan holda qayta ishlab shiqish lozimligini koʻrsatdi. Boʻlajak musiqa oʻqituvchisining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga ahamiyat berilar ekan, shu oʻrinda “XXI asr vabosi“ deb nom olgan va butun dunyoga katta havf solib turgan “ommaviy madaniyat” oʻzining “girdobi”ga asosan millati, madaniyati, urf-odati, san’ati, milliy estetik tarbiyasidan yiroqroqda boʻlgan tajribasiz, oʻquvsiz shuningdek, milliy qadriyatlardan uzoqroqda boʻlgan yoshlarni tortib borayotganligini ham unutmasligimiz lozim. Dunyoning shiddat bilan rivojlanib, axborot uzatish jadallashi, uyali telefon orqali internet tarmoqlariga ulanish, yaroqsiz va keraksiz ma’lumotlarni olish va joʻnatish oʻsib kelayotgan yoshlarning ongiga oʻzining salbiy ta’sirini koʻrsatmasdan qolmayapti. Bugungi zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanib borishi jarayonida yoshlarni “ommaviy madaniyat”ga koʻr-koʻrona taqlit qilib borishi, ta’lim va tarbiya masalasiga har qashongidan ham jiddiyroq e’tibor qaratishni taqozo etmoqda. Ustida shet el bayroqlari yoki turli yarim-yalongʻosh qizlar sura’ti tuchirilgan kiyimlarni kiyib, qulogʻida nauchnik taqib, shovqinli tovuchlardan iborat boʻlgan ritmlarni “kuy-ohang” sifatida qabul qilayotgan yoshlarimizni koʻrib, koʻrmaslikka olish nohaqlikdir. Bunday yengil, shovqinli ritmik tovuchlar yoshlar ongi va tafakkurini sayozlashtirib, kishik qolibga solib qoʻyadi. Bu esa ertaga ularni xalqimiz madaniyati va ma’naviyatiga xos boʻlmagan turli oqimlar ta’siriga oson tuchib qolishiga olib keldi [12]. Xuddi ana shu salbiy oqibatlarni oldini olish maqsadida boʻlajak musiqa oʻqituvchilarini oʻzbek xalq qoʻshiqchilik ijodiyoti vositasida kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish borasida aynan ta’limtarbiya jarayonida milliy musiqaga alohida e’tibor qaratishi lozimligini koʻrastadi. Shunki milliy musiqa san’atining mazmunan rang-barangligi, alla, yor-yor, oʻlan, qoʻshiq, terma, yalla, terma, lapar, katta ashula, maqom va boshqa qaysi bir janr boʻlmasin, u oʻzining dilbar ohangi, shoʻx usullari nola-yu, serjilo qoshirmalari bilan oʻzbek millatining tabiatini, oʻzgaga oʻxshamas udum va urf-odatlarini musiqiy ohanglar orqali tarannum etadi va har bir oʻquvchi yosh uni tuchunadi, his hayajon bilan idrok etish va undan qalb toʻla zavq-shavq olishi tabiiy holdir

Ma’lumki, oliy oʻquv yurtidagi amaliy mashgʻulotlari predmetning ilmiynazariy asosini chuqur oʻzlashtirishni, zamonaviy usul va koʻnikmalarni egallashni nazarda tutadi. Oʻquv materiallarini oʻzlashtirishda va ijodiy fikrlashning rivojlanishiga koʻmaklashuvchi nazariya bilan tajribaning qoʻshilishi amaliy mashgʻulotlari uchun xarakterlidir. Amaliy mashuloti talabadan tashabbus koʻrsatishni, kuzatuvchanlikni va mustaqil xulosaga kelishni talab etadi. Amaliy mashgʻulotlarining oʻziga xos xususiyatlaridan biri uning ma’ruza, seminar va amaliy mashgʻulotlar elementlarining bir-biriga oʻzaro qorishib ketishidir. Bunday kompleks amaliy mashgʻulotlari bir tomondan musiqiy fanlarning organik bogʻlanganligi va ularning nazariy va amaliy oʻzlashtirish bilan ajralib turuvchi bir-biriga bogʻlaq ta’lim mazmunidan kelib chiqib tashkil qilindi. Amaliy mashgʻulotlari bilim va koʻnikmalarni egallashda, talabalarning imkoniyatlarini hisobga olishda, musiqiy qobiliyatlarini rivojlanishida eng qulay shakldir.

Yuksak badiiy didni tarbiyalashda san’atning hamma turlari muhim va ularning har biri oʻz xususiyati va imkoniyatiga ega. Mamlakatimiz oliy ta’lim muassasalari pedagogika sohasi musiqa ta’limida kasbiy musiqiy tarbiyani amalga oshirish, talabalarda yuksak pedagogik badiiy didni tarbiyalash uchun zaruriy zamin hozirlab berishni, yoshlarga san’at asarlarining estetik mohiyatini singdirishni muhim tarmogʻidir. Shu munosabat bilan oliy ta’lim muassasalarida tayyorlanayotgan boʻlajak musiqa oʻqituvchisida kasbiy-pedagogik musiqa tarbiyani amalga oshirishda ularning musiqiy ma’lumotlariga alohida e’tibor berish, ularni dastur talablariga muvofiq aynan kasbiy faoliyatlarida zarur boʻlgan bilim bilan qurollantirish, oʻzbek musiqa san’ati haqida bilim – ma’lumotlarni shuqur, puxta oʻzlashtirishga erishish eng muhim vazifalardandir. Talabalarda kasbiy faoliyat bilan bogʻliq boʻlgan malaka talablarini amalga oshirishda ta’lim tizimining butun hayoti barobar qatnashsada, biroq, aynan musiqiy-nazariy mashgʻulotlarining alohida ahamiyati bor. Ya’ni bu jarayonda oʻzbek xalq qoʻshiqlari ta’sirshan vositadir. Bu borada eng ma’suliyatli vazifa musiqa oʻqituvchilariga topshiriladi. Talaba yoshlarning har bir oʻrganilayotgan asarni diqqat va e’tibor bilan tinglashiga, uning ifoda vositalari va mazmunini toʻla idrok etishiga oʻrgatishi zarurki, bu shunshalik odat tusiga kirib boradi va badiiy didni oʻstirishda muhim rol oʻnaydi. Bundan tashqari talaba darsni badiiy did tarbiyasining quyidagi asosiy vositalaridan foydalangan holda olib borishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karomatov F.M. Oʻzbek xalq musiqasi merosi. XX asr. Terma, yalla, karsak, kirish maqolasi. T. II. T.: Gʻ.Gʻulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti. 1985. 2-23 b.

2. Panjiyev Q.B. Oʻzbek xalq qoʻshiqlari vositasida boʻlajak musiqa oʻqituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish. Pedagogika fanlari doktori dissetratsiyasi. T.: 248 b. Nizomiy nomidagi TDPU kutubxonasi.

3. Umumiy ta’lim maktablari musiqa dasturlari. /Tuzuvchi mualliflar: O.Ibrohimov va boshq./ -T.: Oʻqituvchi. 2019.

4. Rahimov Q.- Musiqaning elementar nazariyasi. (Ma’lumotnoma), Toshkent, “Musiqa”, 2007.

5. Muslimov N.A. Boʻlajak kasb ta’limi oʻqituvchilarini kasbiy shakllantirish. T.: T.: Fan, 2004